

Bolesław Kurzępa

Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 1984 r., II KR 207

Palestra 30/1(337), 104-106

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO**GŁOSA**

do wyroku Sądu Najwyższego
z dnia 15 listopada 1984 r.
II KR 207/84 *

Teza głosowanego wyroku ma brzmienie następujące:

Wykonywanie przez inspektorów Państwowej Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych czynności w zakresie przeprowadzonych kontroli stanowi realizację funkcji, których pełnienie związane jest ze szczególną odpowiedzialnością w myśl art. 240 pkt 1 k.k.

Powyższy wyrok Sądu Najwyższego rozszerza krąg podmiotów pełniących funkcję związaną ze szczególną odpowiedzialnością i zasługuje w pełni na aprobatę.

Z treści uzasadnienia głosowanego orzeczenia wynika, że oskarżony był inspektorem i jednocześnie kierownikiem wydziału kontroli gospodarki zwierzęcej Okręgowej Delegatury Państwowej Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych. Prawne podstawy działalności Państwowej Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych określa ustawa z dnia 30.VI.1970 r.¹ Do zadań tej instytucji należy:

1) kontrola: a) gospodarki zbożami i ich przetworami, nasionami jadalnych roślin strączkowych i ich przetworami, nasionami przemysłowych roślin oleistych, paszami, mięsem i drobiem oraz ich przetworami; b) działalności gospodarczej w zakresie przemysłowego tuszu, opasu, wypasu oraz uboju zwierząt rzeźnych i drobiu; c) skupu, zbytku, składowania, transportu i przetwó-

stwa w dziedzinach określonych pod literami a) i b); d) przestrzeganiu obowiązujących przepisów i norm w dziedzinach określonych pod literami a), b) i c);

2) zapobieganie oraz zwalczanie niegospodarności i nadużyć w dziedzinach wymienionych w pkt 1;

3) kontrola oraz orzekanie o jakości towarów.

Jak więc z powyższego wynika, PIS i PAR zajmuje się praktycznie całością zagadnień związanych z nadzorem i kontrolą prawidłowego obrotu produktami rolno-spożywczymi w naszym kraju. Funkcje te realizowane są przez inspektorów w delegaturach wojewódzkich i międzywojewódzkich, których zakres uprawnień jest rozległy i obejmuje: kontrolę dokumentów i ksiąg, prawo żądania wszelkiego rodzaju wyjaśnień od osób zatrudnionych w kontrolowanych jednostkach, dokonywanie oględzin pomieszczeń, miejsc i rzeczy, pobieranie prób towarów do szczegółowych badań, sprawdzanie tożsamości osób w związku z przeprowadzoną kontrolą, wydawanie zarządzeń doraźnych w razie stwierdzenia nadużyć albo bezpośrednio grożącej poważnej szkody, zarządzenia przeprowadzenia inwentaryzacji przez inne organy, zabezpieczenie dowodów i towarów, żądanie wyjaśnień od jednostek nadrzędnych nad kontrolowanymi jednostkami.²

* Wyrok ten był opublikowany w OSN PG 1985, z. 4, poz. 57.

¹ Dz. U. Nr 16, poz. 137.

² § 3 rozporządzenia MPSiS z dnia 30.VII.1970 r. (Dz. U. Nr 19, poz. 161).

Następstwem ujawnienia przez inspektora w trakcie kontroli stanu bezpośredniego zagrożenia powstania poważnej szkody, wynikłej z naruszenia obowiązujących przepisów lub zasad gospodarowania, jest wydanie przez organy PIS i PAR natychmiast wykonalnych doraźnych zarządzeń w celu zapobieżenia tej szkodzi. W razie stwierdzenia, że jakość towaru nie odpowiada wymaganiam obowiązujących norm lub przepisów, organy PIS i PAR mogą w toku lub w wyniku kontroli dokonać zabezpieczenia tego towaru, jeżeli jest to konieczne ze względu na interes społeczny. Jeżeli zaś zachodzi podejrzenie, że środek spożywczy lub pożywka nie odpowiada warunkom zdrowotnym, zawiadamiają o tym organ właściwy do wydania w tych sprawach orzeczeń.³ Natomiast gdy inspektor PIS i PAR stwierdzi, że w kontrolowanej przez niego jednostce istnieje podejrzenie popełnienia przestępstwa niegospodarności bądź nadużycia, zabezpiecza odpowiednie dokumenty źródłowe i za pośrednictwem delegatury kieruje doniesienie o tym fakcie do organów ścigania.

Jak widać, zakres funkcji wykonywanych przez inspektorów jest rozległy. Realizacja każdej z nich pociąga za sobą konieczność podejmowania szeregu decyzji zarówno o charakterze ogólnym jak i indywidualnym. Każda z nich powoduje określone reperkusje finansowe dla producentów produktów rolnych, hodowców, wytwórców środków spożywczych oraz aparatu skupu i dystrybutorów sektora rolno-spożywczego.

Po nakreśleniu ogólnych założeń działalności Państwowej Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych,

należy teraz zanalizować zasady odpowiedzialności jej pracowników-inspektorów za przyjęcie korzyści majątkowej lub osobistej albo ich obietnicy.

PIS i PAR jest wyspecjalizowanym organem administracji państwowej, a inspektorzy bez wątpienia są funkcjonariuszami publicznymi w rozumieniu art. 120 § 11 k.k. Podmiotem przestępstwa z art. 239 k.k. jest osoba „pełniąca funkcję publiczną”.⁴ Pojęcie to jest szersze od pojęcia „funkcjonariusza publicznego”, w tym więc znaczeniu inspektorzy PIS i PAR bez wątpienia ponoszą odpowiedzialność z art. 239 k.k.⁵

Zajęcie w tej kwestii takiego stanowiska byłoby jednak zbyt niską miarą wymagań przy ocenie znaczenia funkcji inspektora PIS i PAR. Dlatego też słuszne jest sięgnięcie tu do przepisu art. 240 pkt 1 k.k. Kryterium „funkcja związana ze szczególną odpowiedzialnością” użyte w tym przepisie nie zostało określone w kodeksie karnym. Cały ciężar wypracowania cech, którym powinien odpowiadać podmiot z art. 240 pkt 1 k.k., spoczął w tych warunkach na Sądzie Najwyższym.⁶

Od roku 1970 zapadło szereg rozstrzygnięć w tym zakresie,⁷ jednakże najistotniejsze znaczenie miała uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17.X.1974 r., która zawiera kryteria funkcji związanej ze szczególną odpowiedzialnością. Z jej brzmienia wynika, że „za funkcję związaną ze szczególną odpowiedzialnością należy uważać taką funkcję, której powierzenie określonej osobie łączy się z wysokim stopniem zaufania publicznego, a której pełnienie polega na samodzielnym podejmowaniu decyzji mogących wywołać istotne skutki tak w sferze interesów Państwa, jak i w

³ Art. 6 ustawy z dnia 30.VI.1970 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 137).

⁴ Por. J. Bednarzak: Odpowiedzialność karna za przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych i społecznych, „Nowe Prawo” 1969, nr 11, s. 1581.

⁵ J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski: Kodeks Karny — Komentarz, Warszawa 1977, s. 640.

⁶ Por. Z. Kallaus: Przestępcze nadużycie władzy, Warszawa 1982, s. 53—68.

⁷ Por. Z. Kallaus: op. cit., s. 60—62.

sferze żywotnych interesów grupy obywateli lub jednostki.”⁸ Uchwała ta eksponuje trzy zasadnicze elementy, jakie powinny składać się na znamiona funkcji związanej ze szczególną odpowiedzialnością:

1. wysoki stopień zaufania publicznego,
2. samodzielne podejmowanie decyzji,
3. wywołanie tą decyzją istotnych skutków zarówno w sferze interesów Państwa, jak i w sferze żywotnych interesów grupy obywateli lub jednostki.⁹

Sprawdźmy teraz, czy inspektor PIS i PAR odpowiada tym warunkom.

Bez wątplenia cieszy się on wysokim stopniem zaufania publicznego, czego wyrazem jest z jednej strony znaczny zakres kompetencji, a z drugiej wyposażenie go w możliwość podejmowania szeregu ważkich zarządzeń i decyzji. Można mieć pewne zastrzeżenia, czy decyzje inspektorów są podejmowane zupełnie samodzielnie np. w sytuacji, gdy kontroluje on w ramach kontroli kompleksowej jedynie wąski wycinek całości zagadnienia, a ostateczne decyzje merytoryczne podejmowane są przez jego zwierzchników. Otóż w takiej sytuacji zwierzchnicy inspektora opierają się na wynikach jego kontroli i opiniach, a więc w razie nierzetelności i podania nieprawdziwych danych, główna decyzja w tej jej

części (w tym fragmencie) byłaby wadliwa. Tak więc również i w tym wypadku decyzja inspektora byłaby samodzielna.

Nie wymaga szerszego uzasadnienia podejmowanie przez inspektorów PIS i PAR decyzji w wypadku przeprowadzania kontroli samodzielnych, gdyż wówczas wyłącznie oni są jej autorami.

Wreszcie trzecie kryterium, tj. wywołanie taką decyzją określonych skutków w sferze interesów Państwa, grupy obywateli lub jednostki, jest stosunkowo łatwo wyobrażalne, jeśli się weźmie pod uwagę zakres uprawnień Państwowej Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych.

Sfera gospodarki żywnościowej zawsze była i będzie w polskich warunkach społeczno-politycznych niewralgicznym punktem całego systemu ekonomicznego. Każda więc wadliwa decyzja podjęta w tym zakresie przez inspektora PIS i PAR — dotycząca zarówno indywidualnej sprawy jak i pewnych rozstrzygnięć ogólnych — może mieć poważne następstwa dla wszystkich trzech podmiotów wymienionych w powołanej uchwale.

Z powyższych względów głosowany wyrok Sądu Najwyższego zasługuje na pełną aprobatę.

Bolesław Kurzępa

⁸ Wraz z głosami: A. Spotowskiego — PIP 6/75 i W. Kubali — PIP nr 8—9/75.

⁹ Por. Z. Kallaus: Glosa do wyroku SN z dnia 30.VII.1982 r. IV KR 148/82, „Probl. Praw.” 1984, z. 10, s. 61.

PRASA O ADWOKATURZE

Na łamach dwutygodnika społeczno-prawnego „Gazeta Prawnicza” (nr 22 z dnia 16 listopada 1985 r.) ukazały się dwie publikacje dotyczące adwokatury.

W pierwszej (sygnowanej przez S.nik) pt. *Przewyciężanie impasu* (z nadtytułem: *Adwokaci*) przedstawiono przebieg odbytego w dniu 21 września 1985 r. w Warszawie spotkania aktywu samorządowego i społeczno-politycznego adwokatury z całego kraju (szczegółowe materiały z tego spotkania opublikowała „Palestra” w nrze 12/85). Autor publikacji przekazał w dużej części jej teksty i liczne wątki z prze-